

Ålands innovationsstrategi

Ålands landskapsregering

Ålands strategi för smart specialisering beskriver vilka insatser och resurser som ska användas för att främja ett innovativt samhälle samt vilka de centrala pådrivarna är. Beslut N1015E10, nr 12, 12.05.2015. Bilagor uppdaterade 25.6.2015.

LR

Å r 2014-2020

Innehåll

1. Bakgrund	2
2. Övriga relevanta program och policyinsatser	2
3. Övergripande mål för och inriktning på Ålands innovationspolitik	4
4. En tillväxtfrämjande europeisk innovationspolitik.....	4
4.1 Vad är en innovation?	5
5. Innovationsstrategi genom ”smart specialisering”	6
6. En åländsk innovationsstrategi 2014-2020	7
6.1 Teknologiska och marknadsdrivna innovationer	7
6.2 Sätt företagens kunnande i arbete!	8
7. Innovationspolitikens aktörer och insatser	9
8. Finansiering	10
9. Uppföljning	10
Bilaga - SWOT	11
Bilaga - Beskrivning av processen.....	14
Fakta	14
Slutsats	15
Ålands strategi för smart specialisering	16
Resurser	16
Strategiprocessen	16
Bilaga – Komponenter i Ålands innovationsstrategi	20

1. Bakgrund

Kunskap och innovation är en förutsättning för ett livskraftigt och konkurrenskraftigt samhälle. En god och likvärdig utbildning är en av grundstenarna i välfärdssamhället. Utbildningen ger barn och ungdomar de kunskaper och färdigheter de behöver för ett självständigt liv. Vuxnas behov av fortbildning och omskolning är viktig för att arbetsmarknaden ska fungera väl och för individernas möjligheter till ett livslångt lärande. Utbildningen ska gynna kreativitet, initiativförmåga och entreprenörskap och särskilt främja en ökad integration. En ökande kunskapstillväxt inom ramen för smart och hållbar utveckling är ett uttalat mål i internationella sammanhang. Inom Norden omnämns kunskapstriangeln, d.v.s. den samverkan som skapats mellan utbildning, innovation och forskning medan man i en vidare europeisk kontext lyfter fram den s.k. *EU 2020-strategin*.

Mot den här bakgrunden avslutade den åländska regeringen år 2014 strategiarbetet för Ålands strukturfondsprogram 2014-2020 med att sammanfatta *den åländska innovationsstrategin för smart specialisering*, ett arbete som slutförs under år 2015. En sådan strategi är också ett så kallat förhandsvillkor för finansiering från den europeiska regionalfondens (ERUF).

2. Övriga relevanta program och policyinsatser

Det mest närliggande programmet sett ur ett innovationspolitiskt perspektiv är det åländska strukturfondsprogrammet *Entreprenörskap och kompetens*. Programmet är gemensamt för den europeiska regionalfondens (ERUF) och socialfondens (ESF) åländska satsningar under perioden 2014-2020. Programmet bygger på en SWOT-analys som i en till innovationspolitikens behov och förutsättningar anpassad form redovisas i en bilaga till detta programdokument. Resurserna riktade till tematiskt mål 1 "Att främja affärsutveckling, tillväxt och innovationer" utgör ca 80 procent av ERUF-medlen i programmet eller ca 1,9 miljoner euro varför bakgrundsanalys, beredningsprocess och strategi är relevanta även specifikt för strategin för smart specialisering på Åland.

Den övergripande målsättningen för entreprenörskaps- och kompetensprogrammet är att förbättra kunskapen inom arbetslivet, öka sysselsättningen, produktiviteten och innovationskapaciteten. I målet ingår också att förnya och diversifiera näringslivet och bidra till utvecklingen av ett välutbildat, jämställt och aktivt inkluderande samhälle. En hög sysselsättningsgrad och därmed skattekraft, konkurrenskraftiga företag och en långsiktigt hållbar tillväxt skapar grund för att behålla välfärden på en fortsatt hög nivå.

Programstrategin är att i första hand satsa på sådana åtgärder som stöder innovationer och kompetensutveckling i åländska företag och organisationer. Ur ett tillväxtperspektiv är det viktigt att fler företag kan kommersialisera sina produkter och tjänster – även för export utanför Åland. Ett samhälle som är baserat på delaktighet och jämställdhet stöder välfärden och minskar klyftorna mellan olika samhällsgrupper. För att främja en sådan utveckling bör

fokus läggas på långsiktighet, samverkan på olika plan, kapitalförsörjning i tidiga faser av företagets livscykel och kompetensförsörjning.

Drivkrafterna för företagande hos alla grupper oberoende av kön, härkomst eller funktionshinder ska tas tillvara. Utbildningsväsendet har en viktig uppgift att uppmuntra och stöda företagsamhet, initiativkraft och kreativitet. De valda programinsatserna stöder även Östersjöstrategin mot målet att uppnå ett ökat välbefinnande och bidrar till en hållbar tillväxt och utveckling av Östersjöregionen. Ålands strategiska läge mitt i norra Östersjöns mest dynamiska region med närhet till nordiska och baltiska huvudstäder ger ett gott utgångsläge för handel, affärsförbindelser och rekrytering av kompetens för det åländska näringslivet.

Förutom det färdigställda och av kommissionen godkända programmet för entreprenörskap och kompetens, så har regeringen även ett par andra i sammanhanget viktiga program och initiativ under beredning.

Landskapsregeringens utbildningsdelegation, som är ett sakkunnigorgan inom utbildningspolitiska frågor, har också haft uppdraget att ta fram ett *Utbildningspolitiskt program* och skapa en långsiktig utbildningspolitik med fokus på flexibilitet, samverkan, kvalitet och relevans. Utbildningssystemet ska främja barns, ungas och vuxnas kunskaper, färdigheter och kompetens, förhindra utslagning samt tillgodose individens behov av ett livslångt lärande. Framtida kompetenser som utbildningssystemet ska utveckla är förutom de grundläggande kompetenserna, analysförmåga, initiativförmåga, kommunikativ förmåga, entreprenörmässigt tänkesätt samt mediekompetens. Kvaliteten inom utbildningen i de estetiska och praktiska ämnena ska höjas. Utbildningsdelegationen färdigställde det utbildningspolitiska programmet "Kompetens 2025" i april 2015.

För att utveckla alla delar av Åland och lyfta fram de olika regionernas styrkor påbörjades under år 2015 arbetet med att förverkliga en långsiktig *Utvecklings- och tillväxtplan för ett hållbart Åland* som fokuserar på samhällsplanering, ekonomisk tillväxt, ökad skattekraft och hållbar utveckling. Arbetet ska involvera många aktörer för att skapa en gemensam målbild för ett konkurrenskraftigt och starkt åländskt samhälle.

För att förbättra och stärka bilden av Åland som ett samhälle som är attraktivt att besöka, uppleva och flytta till, samt eliminera reella och imaginära hinder för inflyttning, inleds ett samverkansprojekt mellan flera olika aktörer inom ramen för *Team Åland – En kraftsamling för tillväxt och inflyttning*.

Under år 2016 kommer landskapsregeringens forskningspolitiska program som styr forsknings- och utvecklingsarbetet vid Högskolan på Åland att förnyas.

3. Övergripande mål för och inriktning på Ålands innovationspolitik

En åldrande befolkning i kombination med svag sysselsättningsutveckling och nya utmaningar för finansieringen av välfärdssektorn, miljö- och klimatförändringar samt energi- och livsmedelsförsörjningen påkallar nytänkande inom många områden. Precis som i Norden i övrigt, är Åland därför i stort behov av mera kreativitet och nytänkande på arbetsmarknaden, inom det privata näringslivet och inom den offentliga sektorn. Särskilt viktigt är det att de åländska företagen kan hitta nya vägar för en konkurrenskraftig och miljömässigt hållbar utveckling av sin verksamhet och sina produkter, något som är helt avgörande för den ekonomiska tillväxt som krävs för att säkra resurser för en utveckling av det åländska samhället.

Den åländska innovationspolitikens övergripande mål är därför att tillhandahålla en samhällsmiljö där enskilda personer, företag samt aktörer inom den offentliga och tredje sektorn uppmuntras och stimuleras till kreativitet och innovativt tänkande.

Det här betyder att innovationspolitiken även kan ses som en viktig del i den åländska näringspolitiken där målsättningen är långsiktigt ökad produktivitet, höjd sysselsättning och växande export av miljömässigt hållbara – men samtidigt ekonomiskt konkurrenskraftiga - produkter.

Politikens roll är att tillhandahålla utbildning av hög kvalitet som främjar den kreativa förmågan, samt olika typer av företagsnära och marknadsdrivna stöd och insatser som stimulerar nytänkande och kommersialiserbara innovationer.

4. En tillväxtfrämjande europeisk innovationspolitik

Under de senaste åren har främjandet av innovationer och kommersiell kreativitet fått ett allt starkare fokus inom EU. I tider med ekonomiska svårigheter, stora demografiska utmaningar och ökad global konkurrens ställs allt större förhoppningar på att innovationer ska bidra till att skapa nya arbetstillfällen, ökad konkurrenskraft och en fortsatt hög levnadsstandard. Innovationer anses dessutom vara en viktig del i lösningen av de riktigt stora och långsiktiga utmaningarna i form av klimatförändringar, naturresurshushållning och en åldrande befolkning.

EU har därför inom ramen för strategin *Europa 2020 för smart, hållbar och inkluderande tillväxt* tagit initiativet till en *Innovationsunion* där man beslutat om en europaomfattande satsning på att förbättra villkoren för, och tillgången till, finansieringen av den forskning och de innovationer som skapar tillväxt och nya arbetstillfällen. Den *europiska innovationspolitiken* ska genomsyra och påverka även andra politikområden, såsom näringspolitik, regionalpolitik, handelspolitik och konkurrenspolitik. Det här betyder samtidigt även att *näringspolitiken* – regionalt och nationellt såväl som på den europeiska nivån – fått en allt starkare fokusering på innovationer och innovationssystem.

Politiken har alltså utvecklats i riktning mot vad som skulle kunna kallas en *tillväxtfrämjande innovationspolitik*. En central fråga blir därmed vad som egentligen menas med innovationer. Vad karaktäriserar en ur näringspolitisk synvinkel relevant innovation?

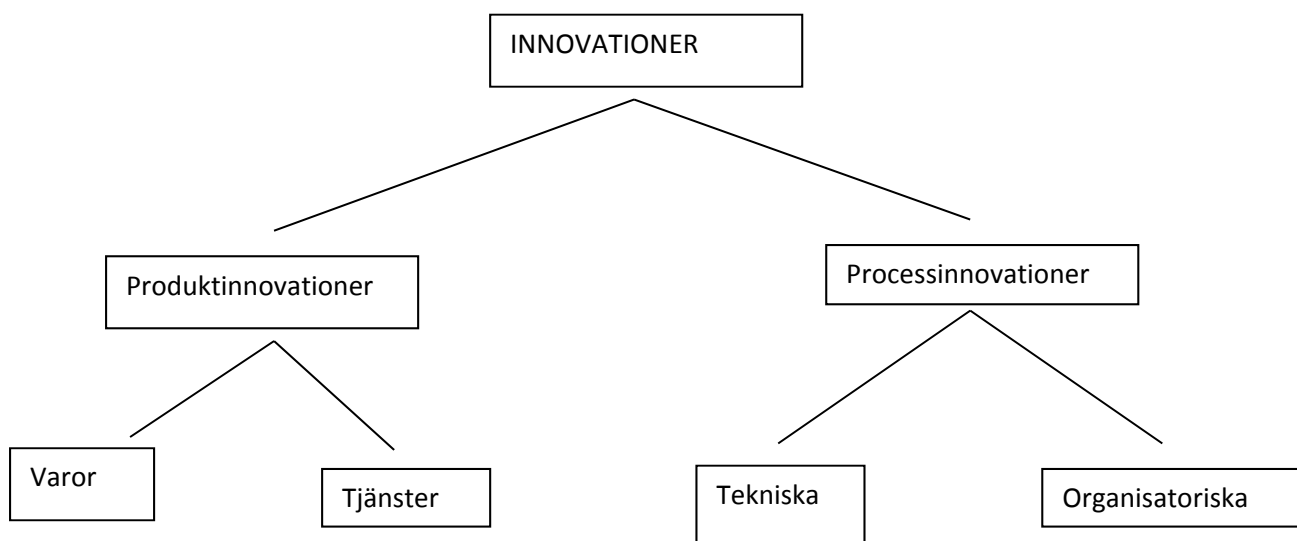
4.1 Vad är en innovation?

Sedd ur näringspolitisk synvinkel blir en förnyelse av en produktionsprocess, en ny teknologi, en uppfinning eller ett nytt forskningsresultat en *innovation* först när det visat sig att den kan generera ett *mervärde på marknaden*. Ett grundforskningsresultat kan i och för sig vara en viktig utgångspunkt för den idé- och produktutveckling som till slut leder fram till kommersiellt framgångsrika varor och tjänster, med det utgör i sig inte någon innovation. Detta gäller även en aldrig så praktiskt orienterad (tillämpad) forskning. I den mån som resultaten inte omsätts i kommersiellt gångbara produkter eller produktionsprocesser så handlar det helt enkelt inte om innovationer – åtminstone inte sett i ett näringspolitiskt perspektiv. Innovationer kan med andra ord inte alltid likställas med forskning, inte ens tillämpad forskning eller uppfinningar.

En annan viktig skillnad mellan forskning och innovationer är att de sistnämnda även omfattar "omdesignade" produkter och kreativa affärsidéer vilka egentligen inte har särskilt mycket med forskning att göra. Det kan här gälla ett nytt sätt att sköta ett företags logistikkedjor (med effekter t ex inom kommunikations- och transportsektorn), nya sätt att lansera en redan tidigare känd produkt eller tjänst (t ex inom finans- och försäkringsbranschen), framtagning av en ny industridesign, "produkt-branding" eller en framgångsrik kommersiell produktion av underhållning och upplevelseprodukter (inom t ex musik- och resebranschen). En innovation kan handla om radikalt nya eller delvis nyutvecklade varor och tjänster, men den behöver inte alltid handla om produktutveckling. En innovation kan även vara en ny teknik för - eller ett nytt sätt att organisera - den produktionsprocess som leder fram till konkurrenskraftigare produkter.

En översikt över några huvudtyper av innovationer ges i figuren nedan. Observera dock att det i praktiken inte finns någon skarp avgränsning mellan de olika kategorierna, såsom produkt- och processinnovationer. Framställningen ger därmed en förenklad bild och kan därför inte utan vidare brukas som vägledning för konkreta policybeslut.

Figur 1: Huvudtyper av innovationer

Olika innovationer har olika inverkan på de berörda företagens verksamhet - och därmed även på samhällsekonomin. Samtliga huvudkategorier i figuren ovan ger det innovativa företaget ett försteg på marknaden och ökar härigenom – allt annat lika – det ekonomiska utbytet av dess verksamhet. Men detta betyder inte automatiskt att mervärdet inom den bredare samhällsekonomin expanderar på motsvarande sätt. Introduktionen av nya produkter eller en effektivare produktionsteknik inom ett företag kan i vissa fall leda till utslagning av motsvarande produktion i andra företag. Huvudregeln är dock att en innovativ förnyelse av produkter och produktionsprocess ger upphov till positiva spridningseffekter som möjliggör att produktiviteten, produktionsbasen och det totala värdet av produktionen i samhället ökar.

5. Innovationsstrategi genom "smart specialisering"

Den europeiska 2020-strategin, som avser att göra EU till en av världens mest innovativa tillväxtekonomier, har konkretiserats i form av en innovationsunion där politikens huvudfokus är "smart specialisering". Enligt EU-kommissionen kan smart specialisering i näringspolitiskt hänseende karaktäriseras som "a strategic approach to economic development through targeted support to research and innovation"¹. Man fastslår också att strategin smart specialisering ska vara styrande för utformningen av investeringarna inom ramen för de europeiska strukturfonderna under programperioden 2014-2020. Syftet är att på så sätt säkra en effektivare användning av offentliga medel och stimulera privata investeringar.

¹ *Smart Specialization and Europe's Growth Agenda*. European Commission, DG Regional and Urban Policy, Brussels, April 2014

Den smarta specialiseringen ska hjälpa regionerna att satsa sina resurser på ett fåtal kritiskt viktiga prioriteringar snarare än att sprida ut dem på en stor mängd mindre viktiga satsningar. Den bör också kunna fungera som ett verktyg för att utveckla en integrerad innovationspolitik som styrs på flera nivåer där man utgår från regionala förutsättningar, identifierar sina styrkor, prioriterar och fokuserar resurserna för att skapa konkurrensfördelar. En väl fungerande innovations- och specialiseringsstrategi bör även vara kopplad till angränsade politikområden (beskattning, utbildning, arbetsmarknad, migration etc). Den behöver slutligen också ha ett tydligt transnationellt perspektiv med god uppfattning om den egna regionens ekonomiska kärnkompetens och vad man genom att utveckla denna kan uppnå i samarbete med andra regioner och stater.

6. En åländsk innovationsstrategi 2014-2020

Det åländska näringslivet är sedan generationer tillbaka uppbyggd kring en i förhållande till ekonomins och befolkningens storlek omfattande internationell rederiverksamhet, samt till denna direkt eller indirekt relaterade tjänsteföretag inom logistik, handel, byggnation, finansiella transaktioner m.fl. samt även till förädlingsverksamhet. *Den maritima sektorn (i vid mening) utgör därmed den kärnkompetens som en innovativ företagsutveckling och "smart specialisering" måste utgå från.* Under de senaste decennierna har också en positiv utveckling av innovativt åländskt (ny-)företagande kunnat iakttas inom bl. a. sektorn med kvalificerad företagservice (B2B), ofta kopplad till nya sätt att utnyttja den senaste IK-teknologin med anknytning till efterfrågan inom rederiverksamhet, transport och handel, men även inom s.k. "kreativa industrier" med koppling till en växande fritids- och nöjeskonsumtion på internet. Det maritima klustret har med andra ord förgreningar till många olika landbaserade branscher på Åland.

6.1 Teknologiska och marknadsdrivna innovationer

En innovativ företagsutveckling och smart specialisering kan uppnås antingen genom *Technology Push* (TP) eller *Market Pull* (MP), helst dock i nära samverkan mellan dessa två nyckelfaktorer.² Något förenklat kan man säga att TP representerar en utvecklingslinje som börjar med framsteg och upptäckter inom forskningen som förs vidare till mer praktiskt inriktade innovationer och tillämpningar, vilka slutligen används inom företagssektorn för framgångrik kommersialisering.

Innovationsutveckling och nyskapande företagande enligt MP-principen ser annorlunda ut. Företagen utgår här från sin egen kunskap om vilken typ av produktutveckling som marknaden behöver, och utvecklar därefter – med hjälp av den (ofta utomstående eller från kunden) kompetens som krävs – framgångsrikt de produkter eller tjänster som marknaden efterfrågar. I stället för TP-principens mer linjära utveckling från forskningsresultat till

² Jfr här t ex *Innovation: How to Convert Research into Commercial Success Story?* European Commission, EG Research and Innovation, Brussels 2013.

kommersiell produkt, har vi alltså här en mera loop-liknande utveckling som börjar i de enskilda företagens marknadskunnande, och därefter via extern experthjälp ytterligare utvecklas inom företaget för att slutligen lanseras på marknaden som en framgångsrik ny produkt eller tjänst.

6.2 Sätt företagets kunnande i arbete!

För Ålands del har en diversifiering och specialisering av näringslivet kunnat ske trots avsaknaden av den typ av mer kvalificerade forskningsmiljöer som finns i kringliggande större regioner och urbana centra. De åländska företagen har istället byggt upp den nödvändiga kompetensen i nära samspel med de som efterfrågar produkterna/tjänsterna samt genom rekrytering eller aktivt samarbete med relevanta kompetensmiljöer utanför Åland.³

Det här betyder att det är *Market Pull*-strategin som hittills varit den mest framgångsrika i utvecklingen av det åländska näringslivet. Med tanke på de begränsade möjligheterna att bygga upp en kvalificerad egen teknisk forskningsmiljö, men även den typ av kärnkompetens som finns inom det åländska näringslivet, så talar det mesta för att det är de mer företagsnära och marknadsorienterade aktiviteterna som bör dominera en realistiskt utformad åländsk innovationsstrategi.

Huvudlinjen i en strategi för att stötta och påskynda en innovativ, och smart, specialisering inom det åländska näringslivet måste därmed utgå från vad som EU-kommissionen i en av sina beskrivningar av olika innovationsstrategier kallat "putting entrepreneurial knowledge to work".⁴

Den övergripande strategin för den åländska innovationspolitiken under programperioden 2014-2020 är därför att fokusera på stödet till företagets egen kompetensutveckling, snarare än en mer traditionell FoU-satsning.

Det gäller här att med smart utformade medel stödja vad som inom företagsforskningen brukar kallas "den entreprenöriella upptäckarprocessen".⁵ Strategin går i allt väsentligt ut på att med tillgängliga offentliga medel, inte bara finansiella, stödja utvecklingen av företagens djupkunskaper om sina marknader och de nya produkter som där efterfrågas - liksom även deras förmåga att med hjälp av rätt kunskaper och kontakter utveckla och producera de efterfrågade (nya, innovativa) produkterna.

³ Se t ex Fellman: "Knowledge dynamics in KIBS and computer technical service in Åland." Ingår i Dahlström (ed.): *Regional Trajectories to Knowledge economy: Nordic-European Comparisons*. Nordic Innovation Center, Oslo 2010

⁴ *Guide to Research and Innovation Strategies for Smart Specialisation*. European Commission, GD Regional Policy, 2012

⁵ Foray et. al.: *Smart Specialisation – The Concept*. Growth Expert Group, GD Research and innovation, Brussels 2009.

Syftet är alltså att utveckla de åländska företagens förmåga att bli bättre på att offensivt (pro-aktivt) kommersialisera sina kunskaper om marknaden inom sina respektive verksamhetsområden.

En viktig del i strategin är att inte bara stödja de enskilda företagen, utan att även kunna främja kreativa samarbetsprojekt som syftar till att förbättra företagens möjligheter att utnyttja de nya efterfrågenischer som den allt snabbare teknikutvecklingen skapar. Nyckelaktörerna i den här typen av strategiskt intressanta, och därför stödberättigade, samarbetsprojekt kan även vara "entreprenöriella eldstjälare", uppfinnare och idékläckare - liksom även offentliga institutioner och utbildningsorgan som har viktig kunskap inom det aktuella området.

Den anvisade innovationsstrategins starka fokus på marknadsnära kunskapsutveckling kopplar också nära an till den politik som mera allmänt syftar till att stärka förutsättningarna för entreprenörskap och nyföretagande på Åland (Jfr här det åländska ERUF/ESF-programmet *Entreprenörskap och kompetens*). Detta skall dock inte ses som något problem utan snarare som en fruktbar policyöverlappning. Utan en stark entreprenörskapsanda blir det nämligen mycket svårt att med aldrig så mycket offentliga medel och stöd åstadkomma den nyskapande och dynamiska näringslivsutveckling som eftersträvas i politiken.

7. Innovationspolitikens aktörer och insatser

En fungerande innovationspolitik utgående från strategin om smart specialisering förutsätter engagerade aktörer som genom sina resurser (mänskliga och finansiella) och aktiviteter i samverkan påverkar innovationsprocessens inriktning och förlopp.

Kreativitet och innovation utgår ifrån människors intresse, förmåga och drivkraft till förändring, förnyelse och förbättring. Insatser bör beakta det som påverkar innovationsförmågan:

- kunskaps- och kompetensbasen för innovation som utvecklas genom forskning, utbildning eller genom eget lärande
- incitament för investeringar i kunskap och företagareverksamhet
- efterfrågan och marknader
- regelsystem, organisationsformer och kommunikation mellan aktörerna i innovationsprocesserna: företag, offentliga verksamheter, högskolan, civilsamhällets organisationer och enskilda individer
- specialiserade resurser för utveckling av teknik, metoder, organisation eller processer.

De viktigaste aktörerna i en åländsk innovationspolitik är utbildningssektorn, företagen och näringslivets organisationer. Högskolan på Åland har en central roll i att driva forsknings- och utvecklingsarbete, erbjuda en plattform för innovativt nyföretagande samt för samarbete mellan utbildning och näringsliv. De större företagens utvecklingsarbete skapar

affärsmöjligheter och nischer för mindre företag och näringslivets representerande organ har muskler att samordna utvecklings- och samarbetsprojekt. Landskapsregeringen har på basen av det utbildningspolitiska programmet Kompetens 2025 möjligheter att fördela resurser som främjar kreativitet och entreprenörskap på alla stadier i utbildningen samt mer specifikt till näringslivet via t.ex. programmet Entreprenörskap och kompetens 2014-2020.

8. Finansiering

Offentlig forsknings- och utvecklingsfinansiering till Högskolan på Åland tillhandahålls genom landskapet i den årliga budgeten och på ansökan via internationella forskningsmedel. Strukturfondsprogrammet Entreprenörskap och kompetens 2014-2020 och de tematiska målen 1, 3 och 10 som delvis stimulerar privat finansiering för samma ändamål är den centrala finansieringskällan. Huvuddelen av företagens innovations- och utvecklingsarbete finansieras av företagen själva. Se bilaga om resurser.

9. Uppföljning

Närings- och utbildnings- och kulturavdelningen i samarbete följer årligen på initiativ av näringsavdelningen upp och föreslår ändringar eller kompletteringar i Ålands innovationsstrategi. Innovationsstrategin och genomförandet presenteras för och följs upp av Övervakningskommittén för Ålands EU-program. För mer information om uppföljningsmekanism se tematiska mål 1, 3 och 10 i Ålands strukturfondsprogram "Entreprenörskap och kompetens" 2014-2020.

Bilaga - SWOT

SWOT-underlag ur ett innovationsperspektiv som bygger på dels analysen för det åländska strukturfundsprogrammet "Entreprenörskap och kompetens 2014-2020", dels arbete gjort inom ramen för landskapsregeringens Tillväxtråd.

STYRKOR	SVAGHETER
<ul style="list-style-type: none"> • Ökande befolkning - stor flyttningsrörelse • Stabil arbetsmarknad med hög sysselsättning och låg arbetslöshet framför allt bland kvinnor • Befintlig högskoleutbildning och utbildningssystem som utvecklas • Medvetenhet avseende kompetenshöjning • Studerande utifrån stannar på Åland i hög grad • Den sociala servicenivån i öriket är välutbyggd, trygg miljö • Välutbyggd transport- och kommunikationsinfrastruktur (visst undantag flygtrafiken) till närliggande regioner • Välutbyggd IT-infrastruktur (fibernet). • Sjöfarten navet för tillgänglig turism och företag som idkar export. • Stark tradition av egenföretagande (nyföretagandet har varit stabilt över tid) • Närhet (geografiskt och mentalt) <ul style="list-style-type: none"> ○ Snabba beslutsvägar (flexibilitet) ○ Närhet mellan politiker, näringsliv, lagstiftning, allmänhet ○ Självstyre, lagstifta för att möjliggöra - inte förbjuda ○ "Bullerby-känslan" i det fysiska rummet ○ Närhet till allt ○ Platsen mellan Finland och Sverige; Stockholm-Åland-Åbo-Helsingfors ○ Geografiskt nära många länder/orter ○ Stor rörlighet bland befolkningen ○ "Idealisk" multikulturalitet • Kan själv <ul style="list-style-type: none"> ○ Småskaligt, provmarknad/prototyp ○ Egensinniga människor ○ Ansvar och befogenheter ○ Möjlighet att experimentera, vara pilot/showcase ○ Self made, respekt ○ Affärskultur, entreprenörskultur ○ Historiskt ○ Kärnkompetens: sjöfartsklustret ○ Vårdkompetens 	<ul style="list-style-type: none"> • Konjunkturkänsligt och sårbart näringsliv med beroende av sjöfarten • Företag startas och etableras utan tillväxtambitioner • Antalet företagsetableringar bland kvinnor växer inte över tid • Svagt nyttjande av de möjligheter IT-tekniken medger i småföretag • Svag tillgång till kapital för nyetablerade små bolag (tillväxtföretag) då säkerheter saknas • Begränsat kunskapsutbyte utanför ö-riket • Kontinuitet i utbildningsutbudet och svårigheter till rätt matchning mellan utbud och efterfrågan på arbetskraft • Synligheten av innovationer i det åländska näringslivet låg • Förändringsbenägenheten låg • Fat cat-syndrom <ul style="list-style-type: none"> ○ Nöjdhet, passiv till förändring ○ Det går för bra ○ Så här har vi alltid gjort ○ Konventionella kommunikationer, inget nytänk • Kompetensbrist <ul style="list-style-type: none"> ○ Negativ inställning till utbildning ○ Utbildning saknas ○ Kompetensbrist inom vissa områden ○ Ingen klar bild av kärnkompetens och positionering • Tillgång till riskkapital <ul style="list-style-type: none"> ○ Inlåst kapital (inom t.ex. familjer) ○ Litet tillskott nya exportföretag • Offentliga sektorns tillväxt <ul style="list-style-type: none"> ○ Åldrandets kostnader ○ Ineffektiv offentlig sektor; struktur och kompetens ○ Beslutskraft saknas i praktiken, frågor "rinner ut i sanden" ○ Intern regionalpolitik ○ Service ○ "Ö-faktorn" • Förtroendekapital <ul style="list-style-type: none"> ○ Dålig kontakt mellan politiker och näringsliv ○ Tilltagande trend med politisk korrekthet ○ "Direkt" demokrati pga litenhet

	<ul style="list-style-type: none"> • Social kontroll <ul style="list-style-type: none"> ○ Självförtroende – våga tänka större ○ Kulturellt "fast" – vems flicka är du ○ Jantelagen och anonyma messaspalter
--	--

MÖJLIGHETER	HOT
<ul style="list-style-type: none"> • Interaktion mellan akademi och näringsliv, Högskolan på Åland kan driva innovationsprojekt baserade på näringslivsutmaningar • Inflyttning tillför ny kompetens och möjligheter för diversifiering av näringslivet • Högskolans utbildningsområden motsvarar den åländska ekonomins kärnkompetens som kan fördjupas genom samverkan • Nya affärsområden inom miljö, energi och teknik (spetskompetens) • Åland kan fungera som "testbädd" och försöksområde • Kunskapsintensiv tjänstesektor • Samarbete/samverkan/utbildning för att bredda kunskapsbasen • God infrastruktur (telekom) möjliggör potential till nya marknader • Vidareförädling av varor och tjänster (produktpaketering, koncept och hög kvalitet) • Ungdomars kreativitet/nyföretagande • Kvinnor som företagare en resurs • Internationellt samarbete mellan Högskolan på Åland och institutioner i Europa • Globala trender <ul style="list-style-type: none"> ○ Modernt sätt att arbeta hållbart ○ Det digitala samhället – en ö är inte någon nackdel – "var som helst" ○ Nätverk internationellt; bygga, använda och kopiera ○ Önskan om det goda livet; "slow food", "slow life" ○ Bli ett stjärn exempel på hållbar tillväxt; utställningsfönster ○ Enorm förbättringspotential (low hanging fruit) ○ Exotiskt ○ Vatten + vind • Demografisk utveckling <ul style="list-style-type: none"> ○ Kompetensförsörjning genom åter- och inflyttning ○ Arbetskraftsinvandring ○ Stora fördelar för flera grupper av inflyttare; barnfamiljer, äldre ○ Stor arbetslöshet i Europa – 	<ul style="list-style-type: none"> • Ökande konkurrens från närliggande regioner • För lite omvärldsanalys minskar lyhördheten för globala trender • Ökad försörjningsbörda med åldrande befolkning • Förlorad kompetens i samband med pensionsavgångar • Med stigande arbetslöshet och en misslyckad integration av inflyttare med bristande språkkunskaper ökar riskerna för marginalisering • Minskade resurser inom utbildningssystemet ett hot mot kunskapsamhället • Försämrade flygförbindelser • Ett litet samhälle sårbart om förnyelse och diversifiering av näringslivet misslyckas • Stigande medelålder bland företagarkåren • Litenhet <ul style="list-style-type: none"> ○ Försämrade kommunikationer till och från Åland ○ Dåligt självförtroende ○ Det strategiska kompetensbyggandet (utbildning, rekrytering/tillväxt av företag) • Reglering <ul style="list-style-type: none"> ○ Politiska beslut som fattas utanför Åland (skatter, miljö, sjöfart, energipriser, utbildning, tax free, sjukvård) ○ Självstyrelseinstrumenten används kontraproduktivt i förhållande till tillväxt ○ Lathet att ta itu med reformer • Urbanisering <ul style="list-style-type: none"> ○ Avtagande arbetskraftsinvandring ○ Skattebasen sviktar ○ Andelen äldre i befolkningen ökar ○ Avtagande social rotation

<p>kompetens flyttar</p> <ul style="list-style-type: none">• Nordens huvudstad<ul style="list-style-type: none">○ Pendlingsboende○ Stor potential inom turism, konferens, kursverksamhet, fin yrkesutbildning○ Goda kommunikationer	
---	--

Bilaga - Beskrivning av processen

Fakta⁶

Åland är ett självstyrt, demilitariserat och enspråkigt svenskt landskap i Finland med knappt 29.000 invånare. Landskapet består av 16 kommuner med en genomsnittlig invånartäthet om 18,6 invånare per kvadratkilometer. Skärgårdsöriket består av 6.757 öar varav 60 är bebodda. Den totala ytan 13.324 km² och 88,3 procent består av vatten.

Antalet sysselsatta ålänningar är ca 14.000 personer som mestadels arbetar inom tjänstenäringar. Vid sidan av de offentliga arbetsplatserna inom vård, omsorg och sociala tjänster är transportsektorn den dominerande i privat sektor. Sjöfarten är motorn i den åländska ekonomin med många sysselsatta och utgör drygt 20 procent av Ålands BNP.

Åland har ett gynnsamt geografiskt läge mellan två expansiva ekonomiska centra, södra Finland och Stockholmsområdet. Närheten till marknaderna skapar bra förutsättningar för export och import samt arbetskraftsinvandring, men gör också Åland känsligt för konjunkturförändringar.

Det finns ca 2.400 företag på Åland och 89 procent av dem sysselsätter fyra personer eller färre. Endast ett tjugotal företag har mer än 50 anställda, där färjerederier, banker, försäkringsbolag, livsmedelsförädling och industriföretag inom nischer dominerar. Storleksklassen 0-4 anställda står för 21 procent av arbetsplatserna i privat sektor. De två stora åländska företagen med över 250 anställda anställer 28 procent av den privata arbetsstyrkan på Åland. Trenden är att medelstorleken på företagen minskar i och med att småföretagen blir fler. Kvinnornas andel av företagarna tycks ligga stadigt på 30 procent. De åländska rederierna har "växt sig större än Åland" och merparten av de anställda bor utanför Åland.

Ålands landskapsregering är det självstyrda öriket Ålands regering och politiskt styrda förvaltningsorgan. Landskapsregeringen⁷ består av den politiskt tillsatta landskapsregeringen med lantråd och ministrar samt en förvaltning bestående av regeringskansliet och fem olika avdelningar. Den politiska landskapsregeringen tillsätts enligt parlamentariska principer av Ålands lagting. Regeringens uppdrag är att bereda och verkställa de frågor som tillhör självstyrelsen.

Myndighetens uppdrag är att biträda den politiska regeringen i arbetet med att styra landskapet Åland och förverkliga regeringens politik⁸. Avdelningarna handlägger regeringens ärenden inom sina olika sakområden. Landskapsförvaltningen sköter de områden som enligt självstyrelselagen ska skötas av landskapet i stället för staten.

Den politiska regeringen leds av lantrådet. Övriga medlemmar i regeringen benämns ministrar. Ministrarna i regeringen har olika ansvarsområden och är politiskt ansvariga för varsin avdelning inom förvaltningen. Delar av landskapets förvaltning är organiserat i externa myndigheter. Dessa är självständiga enheter i sin myndighetutövning, men underställda landskapsregeringens budget och

⁶ Ur Socioekonomisk nulägesbeskrivning - Bakgrundsanalys av Åland inför strukturfondsprogrammen till EU 2014-2020, Ålands landskapsregering 2012.

⁷ Ålands landskapsregering, organisationsschema 2015.

⁸ <http://www.regeringen.ax/styrdokument-rapporter-publikationer/regeringsprogrammet>

allmänna styrning och övervakning. Därutöver arbetar myndigheten med lagstiftning, myndighetservice, budgetarbete och utvecklande av förvaltningen.

Totalt arbetar nästan 2 000 personer inom landskapsregeringen och dess olika myndigheter. Av dessa är drygt 400 personer anställda inom landskapsregeringens allmänna förvaltning. De centrala avdelningarna för styrning och ledning av strategiprocessen är näringsavdelningen, tillika förvaltningsmyndighet för Ålands strukturfondsprogram, samt utbildnings- och kulturavdelningen, under vilken Högskolan på Åland sorterar. Politiskt ansvariga är ministrarna för näringslivspolitik och utbildningspolitik.

På Åland finns ingen "regional nivå" i den mening som vanligen avses i stater, utan landskapsregeringen ansvarar för lagstiftning, utvecklingsarbete och även direktkontakt med företag, tredje sektorn, andra myndigheter och internationella samarbetsparter. Till näringsavdelningens ansvarsområde hör att initiera utvecklingsprocesser samt ta ansvar för genomförande och uppföljning vilket sker genom för ändamålet tillsatta operativa samarbetsorgan. Landskapsregeringen arbetar även med flera olika typer av metoder för att stimulera samarbete och innovativa idéer.

Slutsats

Det åländska näringslivet är sedan generationer tillbaka uppbyggd kring en i förhållande till ekonomins och befolkningens storlek omfattande internationell rederiverksamhet, samt till denna direkt eller indirekt relaterade tjänsteföretag inom logistik, kvalificerad företagservice (B2B), handel, byggnation, finansiella transaktioner, landbaserad turism m.fl. samt även till förädlingsverksamhet och kreativa industrier med koppling till en växande fritids- och nöjeskonsumtion på internet.

Den maritima sektorn (i vid mening) utgör därmed den kärnkompetens som en innovativ företagsutveckling och "smart specialisering" måste utgå från.

Den prioriterade sektorn på Åland är den landbaserade delen av den maritima sektorn i vid mening och inte primärt sjöfarten. De många småföretagen på Åland och den potential som finns för uppstart av nya företag och utveckling av befintliga företag i närheten av kärnkompetensen.

Innovationsstrategin kopplas nära till utbildningspolitiken eftersom strategin lyfter upp den marknadsnära kunskapsutvecklingen, dvs företagets eget kunnande i bred bemärkelse som grunden för den specialisering som sker och de innovationer som utvecklas.

Detta leder till slutsatsen att Åland ska satsa på att skapa en miljö som uppmuntrar kreativitet, företagets egen kompetensutveckling och deras möjligheter att kommersialisera sina kunskaper. Åtgärderna finns huvudsakligen i ERUF & ESF-programmet och inom Högskolans verksamhet men det utbildningspolitiska programmet Kompetens 2025 utgör en väsentlig bas eftersom det skapar de bästa förutsättningarna på det individuella planet.

Ålands strategi för smart specialisering

- Övergripande mål
 - Den åländska innovationspolitikens övergripande mål är att tillhandahålla en samhällsmiljö där enskilda personer, företag samt aktörer inom den offentliga och tredje sektorn uppmuntras och stimuleras till kreativitet och innovativt tänkande⁹
- *Fokusera på stödet till företagens egen kompetensutveckling, snarare än en mer traditionell FoU-satsning*¹⁰
- *Utveckla de åländska företagens förmåga att bli bättre på att offensivt (pro-aktivt) kommersialisera sina kunskaper om marknaden inom sina respektive verksamhetsområden*¹¹

Resurser

Tematiskt mål 1¹² Att främja affärsutveckling, tillväxt och innovationer utgör 80 % av ERUF-medlen i Ålands strukturfondsprogram 2014-2020 eller ca 1,9 miljoner euro. Av dessa kommer 1,5 miljoner att tillhandahållas företag genom finansieringsinstrumentet offentligt riskkapital. Investeringar i målföretag görs så att minst lika mycket privat kapital genereras i varje investering. Resterande del av ERUF-medlen går till tematiskt mål 3 Att främja konkurrenskraft hos små och medelstora företag ca 0,5 miljoner euro. De två inriktningarna stöder och kompletterar varandra. Tematiskt mål 10 Uppgradering av kunskaper, färdigheter och kompetens hos arbetskraften med ca 0,6 miljoner euro från ESF kan användas till kompetensförsörjning på arbetsplatser och i företag. Kompetensprojekt i företag genererar minst 60 % privat kapital per projekt. Tematiskt mål 10 Flexibla och relevanta utbildningssystem med ca 0,4 miljoner euro erbjuder anpassade utbildningslösningar för arbetsplatser. Sammanlagt ca 3,4 miljoner euro från EU och lika mycket i nationell medfinansiering dvs totalt 6,8 miljoner styr mot smart specialisering i Ålands strukturfondsprogram 2014-2020¹³.

Eftersom huvuddelen av Ålands strukturfondsprogram styr mot smart specialisering är den bakgrundsanalys, beredningsprocess och strategi som gjorts för Strukturfondsprogrammet relevant även specifikt för smart specialisering på Åland. Resurser, målsättningar och indikatorer för mätning av resultat återfinns inom de ovannämnda tematiska målen i Ålands strukturfondsprogram "Entreprenörskap och kompetens" 2014-2020.

De årliga resurserna för tillämpad forskning och utvecklingsarbete inom Högskolan på Åland¹⁴ uppgår till ca 0,4 miljoner euro och fördelas till 60 procent inom vårdvetenskap och 40 procent inom företagsekonomi, elteknik, eletroteknik och informationsteknik.

Strategiprocessen

- Landskapsregeringen inledde arbetet med de näringspolitiska programmen 2014-2020 med delfinansiering från EU genom ett öppet seminarium våren 2011 om EU 2020-strategin och förslag till regelverk för programperioden 2014-2020 samt genomgång av erfarenheter från perioden 2007-2013

⁹ Det utbildningspolitiska programmet Kompetens 2025, verksamhet inom Högskolan på Åland, Ålands strukturfondsprogram 2014-2020.

¹⁰ ESF inom Ålands strukturfondsprogram 2014-2020.

¹¹ ERUF inom Ålands strukturfondsprogram 2014-2020.

¹² Förhandsvillkoret att det finns en strategi för smart specialisering är kopplat till tematiskt mål 1.

¹³ <http://www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/page/program-eruf-esf-2014.pdf>

¹⁴ http://www.ha.ax/files/forskningspolitiskt_program_20112014.pdf

- Landskapsregeringen tillsatte 6.6.2012 Ålands Tillväxtråd¹⁵ under ledning av näringsministern. Tillväxtrådet består av fem representanter från olika näringslivssektorer och akademi vid sidan av ministern och dess uppgift är att identifiera utvecklingsområden eller möjliga hinder för ekonomisk tillväxt. Tillväxtrådet har bidragit till bakgrundsanalys och SWOT samt behandlat studien om Ålands innovationslandskap samt förslag till strukturfondsprogram för Åland.
- En socioekonomisk nulägesbeskrivning och bakgrundsanalys färdigställdes sommaren 2012, internt näringsavdelningen vid Ålands landskapsregering, se fotnot 6.
- En strategigrupp under ledning av Ålands näringsminister och sex arbetsgrupper¹⁶ för de nya EU-programmen 2014-2020 tillsattes hösten 2012 (ca 60 personer + höranden och remisser). Representanter för de aktörer som deltog i det strategiska arbetet utgör nu medlemmar i Övervakningskommittén för Ålands EU-program¹⁷ som omfattar tre olika europeiska struktur- och investeringsfonder.

Huvuduppdraget bestod av tre delar:

- SWOT för att identifiera framtida utmaningar och möjligheter
- Målformuleringar, val av åtgärder och relevanta indikatorer för mätning av resultat
- Slutligt förslag med prioriteringar, avgränsningar och fördelning av resurser
- Kommissionens ståndpunkt om Ålands strukturfondsprogram 2014-2020, hösten 2012:
 - "Åland bör fortsätta att arbeta med prioriteringarna att förbättra forskning, teknisk utveckling och innovation" (bland annat)
- Landskapsregeringen lät utföra utredningen "Små företags kapitalförsörjning på Åland – Behövs offentligt riskkapital?" ÅSUB Rapport 2012:6
- Landskapsregeringen arrangerade en workshop om smart specialisering, lärseminarium med Nordregio 2012
- Landskapsregeringen arrangerade en workshop om interventionslogik, lärseminarium med Nordregio 2013
- En enkät- och intervjuundersökning om innovationslandskapet Åland genomfördes 2013, ÅTC Rapport 30/10 2013
- Analysunderlag till landskapsregeringens parlamentariska utbildningsdelegation: "Utbildningsbehov och arbetsmarknad 2025", ÅSUB Rapport 2013:4
- Ex ante utvärderare har följt programarbetet kontinuerligt

¹⁵ <http://www.regeringen.ax/andra-verksamheter-hor-forvaltningen/alands-tillvaxtrad>

¹⁶ Landskapsregeringens tillsättningsbeslut 28.8.2012.

¹⁷ <http://www.regeringen.ax/andra-verksamheter-hor-forvaltningen/overvakningskommitten-eu-program-2014-2020>

- Diskussioner har förts i tre omgångar med kommissionen tillsammans med representanter från finländska myndigheter om partnerskapsöverenskommelsen och tematiska mål under vintern och våren 2013
- En öppen remissomgång om huvudinriktningar i strukturfondsprogrammen arrangerades av landskapsregeringen parallellt med delgivning av MKB 2013
- Landskapsregeringen godkände Ålands tematiska mål i partnerskapsöverenskommelsen i december 2013
- Landskapsregeringen sände ett meddelande till lagtinget¹⁸ (Ålands parlament) i april 2014 om förslagen till EU-program 2014-2020
- Landskapsregeringens godkände förslag till närings-, utbildnings- och sysselsättningspolitiska EU-program maj 2014
- Kommissionens beslut från december 2014 - mars 2015 om att godkänna program med finansiering från
 - ERUF – ”Entreprenörskap och innovation” samt ”Interreg Central Baltic Programme”
 - ESF – ”Kompetens och delaktighet”
 - EHFF – Havs- och fiskerifrågor
 - EJFLU - Landsbygdsutveckling
- Utbildningsdelegationens arbete med att fastställa ett utbildningspolitiskt program startade sommaren 2014 i vilket inkluderades innovationsfrågor. Utbildningsdelegationen färdigställde 17.4.2015 sitt förslag ”Kompetens 2025” och landskapsregeringen sände det som ett meddelande till lagtinget 23.4.2015. Programmet kommer att antas av landskapsregeringen när det är behandlat av lagtinget.
- Utbildningsdelegationen omfattade föreliggande förslag till strategi för smart specialisering för Åland 24.4.2015.
- Det pågår fler processer som har beröring med smart specialisering till exempel arbetet 2015-2017 med att framta en Utvecklings- och tillväxtplan för ett hållbart Åland¹⁹ som beaktar den fysiska planeringen och hållbara lösningar. Under året 2015-2017 görs en plan för hur Åland ska arbeta med den fysiska samhällsplaneringen samt hur en hållbar ekonomisk tillväxt ska stimuleras. Därefter genomförs planen fram till och med år 2051 under ledning av regeringskansliet inom landskapsregeringen. Team Åland²⁰ – En kraftsamling för tillväxt och inflyttning 2015-2016 är en ny metod för att mobilisera fler (företag, privatpersoner, tredje sektorn, myndigheter) att delta i arbetet med att identifiera utvecklingsområden. Metoden har landskapsregeringen valt att kalla Kreativ Verkstad och innebär att ca 100 personer samlas och med hjälp av frågeställningar formulerar utmaningar och sedan lösningar på

¹⁸ <http://www.lagtinget.ax/>

¹⁹ <http://www.regeringen.ax/projekt-reformer/utvecklings-tillvaxtplan-hallbart-aland-2015-2017>

²⁰ <http://www.regeringen.ax/andra-verksamheter-hor-forvaltningen/team-aland>

dessa under en halvdag. Genom användning av elektroniska hjälpmedel blir processen interaktiv och är ett effektivt och stimulerande sätt att engagera personer att arbeta tillsammans. På basen av den process som inleddes i början av år 2015 har utvecklingsidéer valts ut och lagtinget har godkänt finansiering för genomförande. Ansvarig för Team Åland-processen är näringsavdelningen under ledning av näringsministern och arbetet samordnas med näringslivsorganisationer och Ålands största kommun Mariehamn i en samordningsgrupp.

- Det aktuella forskningspolitiska programmet för Högskolan på Åland sträcker sig fram till och med år 2016. Ett förnyat program kommer att framtas av landskapsregeringens utbildnings- och kulturavdelning under år 2016. Det kommer att basera sig delvis på Ålands strategi för smart specialisering och det utbildningspolitiska programmet. Den forskning som sker inom Högskolan på Åland är en tillämpad forskning och ligger inom Ålands kärnkompetensområden som nämns i strategin. Forskningen regleras i ett utbildningsavtal mellan landskapsregeringen och Högskolan på Åland.

Bilaga – Komponenter i Ålands innovationsstrategi

- Strategi för smart specialisering:

Övergripande mål

Den åländska innovationspolitikens övergripande mål är att tillhandahålla en samhällsmiljö där enskilda personer, företag samt aktörer inom den offentliga och tredje sektorn uppmuntras och stimuleras till kreativitet och innovativt tänkande²¹

- *Fokusera på stödet till företagens egen kompetensutveckling, snarare än en mer traditionell FoU-satsning²²*
- *Utveckla de åländska företagens förmåga att bli bättre på att offensivt (proaktivt) kommersialisera sina kunskaper om marknaden inom sina respektive verksamhetsområden²³*

Strategin för smart specialisering bygger på:

- Ålands strukturfondsprogram 2014-2020, "Entreprenörskap och kompetens"
- Utbildningspolitiskt program för landskapet Åland "Kompetens 2025"
- Åtgärder för stimulans av privata FoU-investeringar finns inom ERUF (TM 1 Att främja affärsutveckling, tillväxt och innovationer samt TM 3 Att främja konkurrenskraft hos små och medelstora företag) och ESF (TM 10 Uppgradering av kunskaper, färdigheter och kompetens hos arbetskraften samt Flexibla och relevanta utbildningssystem)
- Övervakningsmekanism (uppföljning och utvärdering) finns i Ålands strukturfondsprogram "Entreprenörskap och kompetens" 2014-2020 och ansvaret ligger hos näringsavdelningen och utbildnings- och kulturavdelningen samt övervakningskommittén för Ålands EU-program 2014-2020. Den åländska centrala förvaltningen är förhållandevis liten och styrningen av processen involverar förutom landskapsförvaltningen även de centrala aktörer som genomför strategin. Ansvaret för att driva på och involvera även branschorganisationer, företag och tredje sektor ligger hos näringsavdelningen samt utbildnings- och kulturavdelningen som tillsätter och finansierar de olika grupperna.
- Aktiviteter som upprätthåller processen kring smart specialisering är t.ex. Team Åland där beslut om utvecklingsprojekt utformas och fattas i partnerskap mellan myndigheter, företag, organisationer, högskola, företag med mera; Utvecklings- och tillväxtplan för ett hållbart Åland där backcastingprocesser för olika sektorer med ett tvärsektorielt deltagande genomförs samt Kreativ verkstad – en metod som erbjuder en plattform för interaktion mellan aktörer från olika sektorer som t.ex. kommer att genomföras under hösten 2015 för de maritima näringarna på Åland. Under Team Åland-processen användes metoden Kreativ

²¹ Det utbildningspolitiska programmet Kompetens 2025, verksamhet inom Högskolan på Åland, Ålands strukturfondsprogram 2014-2020.

²² ESF inom Ålands strukturfondsprogram 2014-2020.

²³ ERUF inom Ålands strukturfondsprogram 2014-2020.

Verkstad med gott resultat och landskapsregeringen avser fortsätta utforska nya metoder att mobilisera aktörer att engagera sig i Ålands framtidsfrågor.

- Budgetmedel finns inom ERUF (TM 1 och 3) och ESF (TM 10) i Ålands strukturfondsprogram "Entreprenörskap och kompetens" 2014-2020²⁴ samt hos Högskolan på Åland²⁵

²⁴ <http://www.regeringen.ax/sites/www.regeringen.ax/files/attachments/page/program-eruf-esf-2014.pdf>

²⁵ http://www.ha.ax/files/forskningspolitiskt_program_20112014.pdf